

Становище
за доцент д-р Велимир Велев
по конкурса за професор по сценично движение (направление 8.4: Театрално и
филмово изкуство), обявен от НАТФИЗ „Кр. Сарафов“

По обявения конкурс за професор по сценично движение доц. д-р Велимир Велев е представил множество доказателствени материали, отговарящи напълно както на общата нормативна рамка, така и на вътрешните изисквания на НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ за хабилитация на практики в посоченото направление. Според справката за съответствие с утвърдените минимални изисквания той дори надхвърля многократно точките по всички изискуеми показатели. Впечатлява както публикационната дейност, така и художествено-творческите изяви, видимо от приложената справка (от която разглеждам само тези, които са след годината на придобиване на научната длъжност „доцент“ – 2013). Сред приложените доказателствени материали в конкурса участват: режисура на четири спектакъла, от които два авторски; седем роли в киното (от приложените роли в театъра всички са от периода преди доцентурата); девет постановки – като хореография и режисура на движението; три постановки – като сценография, кукли и костюми. Само за последните три години преди настоящия конкурс бих открил филмите “Day of the Dead: Bloodline”(2018, хореография, актьорска пластика и поведение) и “”Silent Movie. Life Between Two Worlds” (ролята на Милчо Левиев), както и авторския спектакъл „Сянката на моята душа“ (постановка, режисура, сценография, сенки, пластика) – първата в света постановка на сенки, изпълнявана от незрящи актьори. Всъщност трябва да отбележа и факта, че други три постановки – авторският спектакъл „Покаяние“, както и други две, на които Велимир Велев прави хореографията, сценичната пластика и поведение („Криминале от каменната ера или двете стрели“ и „Гущерчето – шпионажът през каменната ера“), макар и с дата 2013 г., не участват в конкурса му за „доцент“, така че също би трябвало да бъдат споменати тук. За периода след 2013 Велимир Велев има и пет престижни международни награди. Всичко това убедително говори както за активността му след придобиване на академичната длъжност „доцент“, така и за полученото признание. Моята лична оценка за този му тип дейност е висока.

Сред представените материали по конкурса един намирам за особено важен – монографията „**Теоретични размисли на един театрален практик**“ – тъй като тя не само може да се ползва в учебния процес в преподаваните от доц. д-р Велев дисциплини, но има и интердисциплинарно звучене, препращащо към различните области на драматичния и кукления театър. В нея звучат обединени търсенията от два периода – преди и след доцентурата, тъй като тук попадат описани и развити концепцията „Невиждан театър“ и системата за работа с незрящи актьори (едни от най-силно иновативните му и признати работи в периода до 2013). На монографията ще отделя специално внимание: мисля, че тя е връзката, която споява неговите творчески, научни и педагогически занимания. Монографията е с обем от 277 страници, като вътре в текста са разположени снимки, таблици и схеми. В съдържанието към книгата няма ясно деление на големи обособени части (глави), а по-скоро подразбиращо се разграничаване на по-големи цялости (около двадесет и три) и по-малки части вътре в тях, плюс разбира се увод и заключение. Това донякъде попада в реторичния обхват на заглавието (теоретични размисли на практик), но и подвежда, ако някой е с очакване за недотам дълбоки и структурирано изведени наблюдения по темата. Подвежда още и защото вътре в самия текст има ясно разделение на две обособени части: „Четириrete посоки на невербалния свят“ и „Седмата посока. Навътре към невербалните актьорски умения“. Да се определи патосът на работата в едно изречение е трудно – тя стъпаловидно се разраства (обхваща нови и нови територии) и се свива, в някакъв свой, но добре премерен ритъм на изказа. Като в една истинска *одисея* се тръгва от **невербалното**, за да се пътува през различни интертекстуални пластове и за да може текстът, след като е задал множество въпроси и изградил множество връзки в областите на театъра на движението, кукления театър и драматичния театър, отново да акостира там.

„*Езикът без думи*“ е онова, което силно вълнува Велимир Велев. Изказът му по този проблем смесва няколко пласта размисли: върху самата природа на невербалното (разглеждани ту дистанцирано, ту през личните наблюдения и спомени), върху динамиката на взаимодействието между невербално и вербално (някои от наблюденията са в прецизиран табличен вид) и върху контекстите на невербалното (определен интерес тук предизвикват размислите върху пантомимата и кукленото

изкуство). Няма как да не отбележа, че в подобни размисли върху природата на невербалното и особено върху *жеста* (жестовостта), Велимир Велев е много близо до това, което Умберто Еко нарича „скрита семиотика“. Ако трябва докрай да покажа тази близост, ще се наложи да припомня, че Еко разграничава „експлицитни семиотики“, „скрити (или още неизявени) семиотики“ и „семиотични практики“. Всъщност в целия си текст Велимир Велев (и тук заглавието е повече от красноречиво) удържа една динамична кохезия между скритата семиотика и семиотичната практика – без да го отбелязва, без да използва семиотична литература в посочената библиография. Но по някакъв свой начин практикува посоченото от Еко деление. Онова, което е важно в усилията на Велимир Велев, е, че размислите върху природата на невербалното протичат в още една посока с неприкрит педагогически патос: авторът дава съвети и за самия процес на преподаване и общуване при усвояване на материята. Немалка част от монографията, при това в различните ѝ части, съдържа практически съвети, изцяло ориентирани към академичната подготовка. Така монографията предлага наблюдения върху природата на невербалното в театъра (различните форми и жанрове на театъра), усетени в практиката и върнати обратно там с една очевидна цел – да се подобри обучението чрез по-доброто разбиране на природата на невербалното. От моята макар и широко скроена интердисциплинарна позиция, но все пак семиотична в основата си като нагласа, бих открил някои много важни наблюдения на Велимир Велев в отделни глави на неговия труд. В първата част това са главите: „Последният бастион на невербално изкуство. Пантомимата“ (с. 21-27; размислите върху жестовете и върху изкуството на „говорещото“ в мълчание човешко тяло); „Глобалния невербален актьорски език“ (с. 84-91; размислите върху вербално и визуално, в които семиотиката присъства най-силно в монографията). Във втората част това са главите: „Актьорският процес като комуникативен информационен феномен“ (с. 98-108; размислите за актьорската игра като комуникативен акт); „Импровизацията в сценичните изкуства“ (с. 146-160; актьорската игра и приложената философия на импровизацията); „Изграждане на сценичен образ от енергията на Говора“ (с. 170-173; новите размисли върху жестовостта); „Универсална система за работа с маска“ (с. 202-217; размисли върху езика на маската и върху вътрешните процеси на актьорската игра с маска). Като цяло високо оценявам стремежът да се погледне „навътре към невербалните актьорски

умения“. Разбира се, авторът открито поставя *свои* важни акценти, които – за разбиране и усвояване на природата на невербалното – се нуждаят от детайлно вникване в размислите върху *Мета метода*, разпръснати из втората част на монографията. Някои от тях са приноси за развитието му изобщо като преподавател в Академията: „материя-тяло-контакт“, „на тъмно“ (и изобщо системата за работа с незрящи актьори във визуалните сценични изкуства“), „метод за влизане в ниво на импровизация“ и др. Въпросите на интерактивната комуникация го вълнуват още от докторската му теза, така че намирам за логично тяхното преплитане в търсенията на монографията.

Като цяло приветствам силно работата заради опита ѝ да навлезе в толкова значима тема, каквато представлява невербалното. Постигнатото по темата е видимо и значимо. Тъй като монографията е не просто публикуван текст, а текст, който ще „оживява“ тепърва в учебния процес, мога да направя и някои препоръки, които биха позволили на автора да мисли върху нови посоки на развитие на темата. Опитите да се мисли невербалното наистина неизбежно минават през идеите за комуникация и език, използвани в монографията. Но те влекат след себе си, най-малко заради отношенията с вербалния език, и други понятия. На първо място „реч“ („дискурс“), а на второ място може да се мисли за някаква успешна и работеща аналогия с **илокуциите** в речевите актове. Самият комуникативен модел неизбежно извежда на преден план идеята за „код“. Тоест ако дълбоките практически наблюдения върху невербалното в театъра използват няколко парадигми от семиотиката и теорията на речевите актове, резултатите могат да придобият нови измерения. Самата идея за **жестовост**, която е разработена доста прецизно в семиотиката, би могла да подскаже със своите таксономии предпочитание към определени видове жестове в посочените от доц. Велев театрални форми. Едно по-задълбочено разбиране за знака (разликите между вербален и невербален знак; триадичен знаков модел) би направило работата на доц. Велев изключително прецизна като теоретичен апарат. А едно по-задълбочено разбиране за комуникативния акт (след модела на Якобсон) и на теорията за речевите актове (след Остин и Сърл), би помогнало за ясно очертаване на типологията на жестовете в пантомимата и кукления театър. Независимо, че през втората половина и особено в края на 20. век се появиха доста задълбочени трудове в тази посока (Patrice Pavis, Keir Elam, Elaine Aston and George Savona), все още подобна детайлна типология на жестовете в

посочените театрални форми липсва. Доц. д-р Велимир Велев има потенциала да запълни част от тези – да ги наречем теоретични – празнини именно от позицията на практиката. Всъщност тук е достатъчно да се види приложената под №8 Справка за оригиналните научни приноси на кандидата, в която могат да бъдат открити системи за сценична импровизация, система за цялостна психофизическа подготовка на актьора и нови жанрове в граничните театрални зони – все неща, открито диалогизиращи с направената препоръка – за да се убедим в това.

Като цяло предложените за професура доказателствени материали са внушителни и напълно достатъчни, за да може да се вземе аргументирано решение относно заключението. „Невербалната“ страна на спектаклите и ролите, свързани с името Велимир Велев, е силна и убедителна. „Практикът“ впечатлява, а „теоретикът“ поднася приятна изненада с предложения текст. Иновативният поглед към невербалното в монографията хвърля допълнителна светлина върху усилията му, като има и полезен ефект – може да се използва в учебния процес. Справката за оригиналните научни приноси е коректна. Затова убедено смятам, че доц.д-р Велимир Велев може да заеме академичната длъжност „професор“ по темата на обявения конкурс и ще гласувам за това. Идеята „практиците“ да публикуват теоретични размисли относно методите си на работа намирам за изключително работеща. Мисля си дори, че подобни публикации е хубаво да се появяват и след като приключи академичната *одисея*, просто защото търсенията при истинските професионалисти не спират с постигането на академично звание, а са част от иновациите в учебния и изследователския процес на Академията.

Гласувам с ДА.

проф. дфн Мирослав Дачев
01.09.2019